

Karta przedmiotu

Nazwa i kod przedmiotu	Wiedza o historii języka polskiego - ćwiczenia - fonetyka (Ćw. audytorijne), PG_00141366						
Kierunek studiów	Filologia polska (O)						
Data rozpoczęcia studiów	październik 2026 r.	Rok akademicki realizacji przedmiotu			2027/2028		
Poziom kształcenia	I stopnia - licencjackie	Grupa zajęć			Grupa zajęć obowiązkowych z zakresu kierunku studiów Grupa zajęć powiązanych z prowadzonymi badaniami naukowymi w dziedzinie nauki związanej z kierunkiem - profil ogólnoakademicki		
Forma studiów	stacjonarne	Sposób realizacji			na uczelni		
Rok studiów	2	Język wykładowy			polski		
Semestr studiów	3	Liczba punktów ECTS			1.0		
Profil kształcenia	ogólnoakademicki	Forma zaliczenia			zaliczenie		
Jednostka prowadząca	Rektor -> Wydział Filologiczny -> Instytut Filologii Polskiej -> Zakład Języka Polskiego						
Imię i nazwisko wykładowcy (wykładowców)	Odpowiedzialny za przedmiot		dr hab. Lucyna Warda-Radys				
	Prowadzący zajęcia z przedmiotu						
Formy zajęć	Forma zajęć	Wykład	Ćwiczenia	Laboratorium	Projekt	Seminarium	RAZEM
	Liczba godzin zajęć	0.0	15.0	0.0	0.0	0.0	15
	W tym liczba godzin zajęć na odległość: 0.0						
Aktywność studenta i liczba godzin pracy	Aktywność studenta	Udział w zajęciach dydaktycznych, objętych planem studiów		Udział w konsultacjach		Praca własna studenta	RAZEM
	Liczba godzin pracy studenta	15		1.0		9.0	25
Cel przedmiotu	Zapoznanie studentów z genezą języka polskiego i podstawowymi procesami językowymi, które przyczyniły się do ukształtowania współczesnej polszczyzny. Ukazanie śladów dawnych procesów językowych (fonetycznych) we współczesnym języku polskim. Kształcenie umiejętności diachronicznej analizy zjawisk językowych.						
Efekty uczenia się przedmiotu	Efekt kierunkowy		Efekt z przedmiotu		Sposób weryfikacji i oceny efektu		
	[FPL3_W06] Ma rozszerzoną wiedzę szczegółową z zakresu wiedzy o języku polskim w aspekcie synchronicznym i diachronicznym.		Ma rozszerzoną wiedzę szczegółową z zakresie historycznej fonetyki języka polskiego.		[SW4] test/egzamin - ustny lub pisemny [SW1] wypowiedź ustna/rozmowa/dyskusja		
	[FPL3_K02] Efektywnie organizuje swoją pracę na obszarze językoznawczym i krytycznie ocenia stopień jej zaawansowania.		Planuje i organizuje swoją pracę w zakresie badania zjawisk fonetycznych w historii języka polskiego, krytycznie ocenia jej efekty.		[SK1] wypowiedź ustna/rozmowa/dyskusja [SK6] demonstracja umiejętności praktycznych [SK8] obserwacja samodzielnej lub zespołowej pracy studenta		
	[FPL3_U04] Posiada podstawowe umiejętności badawcze, obejmujące formułowanie i analizę problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentację wyników, pozwalające na rozwiązywanie problemów w zakresie językoznawstwa.		Posiada postawowe umiejętności badania zjawisk z zakresu fonetyki w historycznych tekstach w języku polskim: formułowanie problemu, jego analiza przy dobraniu właściwych metod i narzędzi badawczych, przedstawienie wyników analizy.		[SU1] wypowiedź ustna/rozmowa/dyskusja [SU4] test/egzamin - ustny lub pisemny [SU6] demonstracja umiejętności praktycznych [SU8] obserwacja samodzielnej lub zespołowej pracy studenta		

Treści przedmiotu	Grafia tekstów staropolskich i najstarsze polskie traktaty ortograficzne. Metatezy płynnych. Dyspalatalizacja samogłosek przednich mechanizm, skutki, uwarunkowania, chronologia, nieregularności związane z przegłosem, przegłos a apofonia. Rozwój jerów miejsce w systemie wokalicznym, skutki zaniku bądź wokalizacji, chronologia, nieregularności rozwoju. Rozwój sonantów. Etapy rozwoju samogłosek nosowych. Główne procesy przeobrażające system konsonantyczny (palatalizacje i dyspalatalizacje).		
Wymagania wstępne i dodatkowe	Brak.		
Sposoby i kryteria oceniania osiągniętych efektów uczenia się	Sposób oceniania (składowe)	Próg zaliczeniowy	Składowa oceny końcowej
	czynny udział w ćwiczeniach: systematycznego przygotowywanie w formie ustnej i/ lub pisemnej zagadnień wskazanych przez prowadzącego, wykonywanie ćwiczeń i zadań podczas zajęć	50.0%	30.0%
	pisemne kolokwium lub cykl sprawdzianów z zagadnień wskazanych przez prowadzącego	50.0%	70.0%
Zalecana lista lektur	Podstawowa lista lektur Podręczniki i wybory ćwiczeń: K. Długosz-Kurczabowa, S. Dubisz, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 2006 (fragmenty). K. Długosz - Kurczabowa, S. Dubisz, Gramatyka historyczna języka polskiego w testach, ćwiczeniach i tematach egzaminacyjnych, Warszawa 2006. S. Rospond, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 1999 (fragmenty). Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Splawiński, S. Urbańczyk, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 1955 (fragmenty). Grybosiova, A. Kowalska, Materiały do ćwiczeń z gramatyki historycznej języka polskiego, Katowice 1988. Wybory tekstów: S. Vrtel-Wierczyński, Wybór tekstów staropolskich, Warszawa 1977. W. Rzepka, W. Wydra, Chrestomatia staropolska, Wrocław 1986.		

	Uzupełniająca lista lektur	Podręczniki: J. Strutyński, Elementy gramatyki historycznej języka polskiego, Kraków 1998. W. Kuraszkiewicz, Gramatyka historyczna języka polskiego. Podstawowe wiadomości z wyborem tekstów staropolskich do ćwiczeń, Warszawa 1972. Z. Stieber, Historyczna i współczesna fonologia języka polskiego, Warszawa 1966. T. Lehr-Splawiński, Język polski. Pochodzenie, powstanie, rozwój, Warszawa 1978. D. Podlaska, Gramatyka historyczna języka polskiego z elementami gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego i dialektologii, Słupsk 1996 in. Teksty staropolskie. Analizy i interpretacje, red. W. Decyk-Zięba i S. Dubisz, Warszawa 2003. Cz. Bartula, Podstawowe wiadomości z gramatyki scs na tle porównawczym, wyd. dowolne. L. Moszyński, Wstęp do filologii słowiańskiej, Warszawa 1984. Słowniki etymologiczne: Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1957 (lub wyd. nast.). F. Sławski, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków od 1952. Bańkowski, Etymologiczny słownik języka polskiego, t. I-II, Warszawa 2000. W. Boryś, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 2005. Słowniki ogólne: S. B. Linde, Słownik języka polskiego, t. I-VI, wyd. II, Lwów 1854-1860, wyd. III, Warszawa 1951 (lub wyd. nast.). S. Reczek, Podręczny słownik dawnej polszczyzny, Wrocław 1968 (lub wyd. nast.). Słownik staropolski, red. S. Urbańczyk, t. I-X, Warszawa 1953 i tomy następne. Słownik polszczyzny XVI wieku, red. M. R. Mayenowa, t. I-XXI, Wrocław od 1966. Artykuły: S. Urbańczyk, Jaką polszczyzną mówił Jan Kochanowski i jego rówieśnicy?, Język Polski, R. XXXIII, 1953, s. 214-224. Dunaj, Język polski najstarszej doby piśmiennej (XII-XIII wiek), Kraków 1975. tegoż, Ogólne zasady rozwoju fleksji rzeczowników w języku polskim, Prace Filologiczne 1985, XXXII, s. 109-114. S. Dubisz, Rozwój polskiego systemu fonologicznego, [w:] Studia z historii języka polskiego, pod red. W. Kupiszewskiego, Warszawa 1994, s. 9-19.
	Adresy eZasobów	
Przykładowe zagadnienia/ przykładowe pytania/ realizowane zadania	1. Przedstaw główne etapy rozwoju polskiej (orto)grafii do XVI w. (wyzyskując odpowiednie teksty staropolskie). Które z zasad współczesnej polskiej ortografii są związane z historią języka polskiego? 2. Zreferuj propozycje ortograficzne J. Parkoszowica (na podstawie tekstu jego traktatu, zwłaszcza tzw. <i>obiecada</i>) i S. Zaborowskiego. 3. Zrekonstruuuj system samogłoskowy języka prasłowiańskiego. Uzasadnij przykładami ułożenie podsystemu wokalicznego na gruncie polskim. 4. Wyzyskując wskazane przykłady, omów pochodzenie samogłoski e w polszczyźnie. 5. Przedstaw istotę, chronologię i konsekwencje przegłosu. 6. Jak rozwijały się w językach słowiańskich tzw. grup nagłosowe *ort-, *olt- i śródgłosowe *tort, *tolł, *tert, *telł? 7. Omów proces kontrakcji. W jakich formach wyrazowych zaszedł? Podaj własne przykłady. 8. Przedstaw zwięźle zjawisko asymilacji (wstecznej i postępowej), dysymilacji oraz uproszczenia i wzbogacenia grup spółgłoskowych. 9. Jakie kontynuanty dały na gruncie polskim psł. sonanty r i lʹ? 10. Omów krótko istotę, przyczyny i skutki procesu wokalizacji i redukcji jerów. 11. Z pierwszego wersetu Psalmu I (z Psfl) wybierz 7 wyrazów, w których kiedyś były jery (w śródgłosie i w wygłosie). Co się z nimi stało i dlaczego? Na czym polega zjawisko wydłużenia zastępczego? 12. Omów krótko przyczyny, czas i geografie zaniku samogłosek ścieśnionych. 13. Dlaczego do dziś w wymowie i w piśmie różnią się ó : o? 14. Jak ustalić prasłowiańską barwę i staropolski iloczyn współczesnych samogłosek nosowych? 15. Jak pod wpływem i oraz j zmieniały się spółgłoski: s z p b v m t d r? Podaj własne przykłady. 16. Omów zwięźle przyczyny i czas palatalizacji spółgłosek tylnojęzykowych. 17. Podaj i omów źródła długości samogłosek w języku polskim. 18. W jaki sposób i w jakich zabytkach oznaczano samogłoski długie? 19. Omów dyspalatalizację różnych typów spółgłosek, zwłaszcza wargowych i tzw. funkcjonalnie miękkich. 20. Przedstaw zwięźle historię głoski f w języku polskim (jakie procesy w polszczyźnie i jej dialektach przyczyniły się do powstania tej spółgłoski?). 21. Wyjaśnij genezę spółgłosek c dz ć dź ś ź w języku polskim. 22. Dlaczego w języku polskim głośkę [ʒ] zapisujemy na dwa sposoby: ż i rz.	
Praktyki zawodowe w ramach przedmiotu	Nie dotyczy	